קבלן. ערב קבלן שקבל המעות מידו של מלוה ונתן לידו של לוה וזהו דינו דממי שילקה המלוה יפרע תחלה. אבל ערב שתמת אין תובעין לערב תחלה עד שיעמיד מלוה ללוה בדין ויחייבוהו לשלם ואין לו מה לפרוע ואז יגבה מן הערב: **אמרי לה מעיד.** כמו ערב: **ואמרי לה אינו מעיד.** דאכתי נוגע בעדות הוא דניחא ליה דנוקמא תרוייהו ארעתא בידיה דלוה כי היכי דליהוו ליה ארעי טובא זיבורית וביגונית דכי אתא מלוה למגבי ביגונית דקבלן כדין בע"ח שדינו בביגונית לימא ליה אתן לך ביגונית דלוה והלכך הוה נוגע בעדות דאי לא הוה ללוה ביגונית לא ליגבי מלוה אלא מביגונית דקבלן דהכי הוי דינא דלכל מאן דבעי תבע בריש. אבל בערב שתם ליכא למימר הכי דכל כמה דאית ליה ללוה למיפרע מידי ואפי' זיבורית לאו כל כמיניה דמלוה למיהדר גבי ערב כדקי"ל במכילתין (לקמן דף קעד.) לא יתבע לערב תחלה: **אומן אין לו חזקה.** כדקתני מתני' [מב.]: **אבל בן של אומן.** וכגון שאין הבן אומן יש לו חזקה וכדמפרש לקמן: **גזלן.** לקמן מפרש היכי דמי יש שמפרש שהוחזק בגזלנות על שדה זו ובהאי שדה הוא דאין לו חזקה: **על שדה זו.** ובהוא שדה הוא דאין לו חזקה אבל בשאר שדות יש לו חזקה: **כגון של בית פלוני שהורגין נפשות.** אנשי רשעים היו שהיה מכיר בהן רב חסדא שהורגין[ב] נפשות על עסקי ממון אין להן חזקה בשום קרקע בעולם שכל אדם ירא למחות בהן. וקי"ל כתרוייהו: **ירד מאומנותו.** ושוב מחזיק בה יש לו חזקה: **בן שחלק.** הפליג מאביו ואין סמוך עוד על שולחנו כגון שנשא אשה ואין משתדל עוד בנכסי אביו. הרי הן ככל אדם אע"ג דתנן (לעיל דף מב.) לא לאיש חזקה בנכסי אשתו ולא לאשה בנכסי הבן ולא הבן כו' הנך כיון שהופלגו זה מזה יש להן חזקה זה על זה: **סלקא דעתך אמינא אחולי אחיל.** האב גבי דבן פירות שאכל בשלא שניס ולפיכך לא ערער ולא תיהוי חזקה קמ"ל דלא מחיל: **אלא אשה שנתגרשה פשיטא.** דמחזקת בנכסי בעלה וכן בעלה מחזיק בנכסיה שהרי שונאין זה את זה והיה להן למחות:

מגורשת

קבלן אמרי לה אינו מעיד. אע"ג דאית ליה ארעא אחריתי תימה דממי נפקא מינה דאי אתי מלוה וטריף את של קבלן אתי קבלן וקטריף את של לוה כיון דאית ליה ארעא אחריתי ואין ארעא לומר כגון שיש לקבלן ביגונית והיא ארעא שרוצה להעיד עליה נמי ביגונית אבל ארעא אחריתי דאית ליה ללוה היא זיבורית דמפסיד כשיבא מלוה וטריף את שלו דלא יהיה לו לגבות אלא מזיבורית[א] דל"ל מלוה נמי לא יעיד ללוה אפילו אית ליה ארעא אחריתי כענין זה ועוד בכל ענין משמע דאינו מעיד דלא מפליג בין היא ביגונית בין היא זיבורית ועוד דל"ע בהניזקין (גיטין דף מט:) דגרלה דמוכח התם דאם אין ללוה אלא זיבורית גם קבלן לא יתן לו אלא זיבורית וגרלה דהיינו טעמא דקבלן אינו מעיד ללוה אע"ג דאית ליה ארעא אחריתי משום דטריחא ליה מילתא למיקם עליה בדינא ודיינא וכשיהיו ללוה קרקעות הרבה לא יגבה המלוה מן הקבלן הואיל ויכול לגבות מן הלוה בהרווחה אבל מלוה מעיד ללוה בכל ענין אפילו אותה שמעיד עליה היא ביגונית ואחריתי זיבורית דמשום איחלופי ביגונית לזיבורית לא יעיד שקר דמכל מקום יש לו שום כשום אי נמי ארעא אחריתי דכולה שמעתין כיולא בו קאמר:

ס"ג **כגון** דקאמרי בפנינו הודה.

פי' בן אריס בן אומן בן גזלן ומש"ה אומן אין לו חזקה אבל בן יש לו חזקה כשטוען קמי דידי הודית לאבי שמכרת לו נאמן במיגו דאי בעי אמר מינך זבנתה[ב] אבל בן גזלן אין לו חזקה דהודאה שהודה לגזלן לאו הודאה היא דאי לאו דאודי ליה שמכרה לו הוה ממטי ליה ולחמריה לשחוור לגבל לא גרסינן כגון דקאמרי עדים דהא אי איכא עדים דאודי ליה דמייניה זבנה מ"כ אומן ואריס גופייהו יהו נאמנים[ג] ועוד כיון דאיכא עדים בן אריס בן אומן למה צריכים להחזיק בלא חזקה נמי מוקמינן לה בידייהו כיון דאיכא סהדי. ר"ת: **פעמים** שבן בן גזלן אין לו חזקה כגון דקאתי בטענתא דאבא דאבוה. תימה לר"י דאמאי אין לו חזקה הא טוענין ליורש והוה ליה למימר דלמא אי הוה קייים דהיינו בן גזלן הוה טוען אגא הדר זבינתה מינך וגרלה לר"י דגרס פעמים שבן גזלן יש לו חזקה כגון דקאתי בטענתא דאבא דהוה הוא אבוי מתוך פחד הורה לו לגזלן כדרב כהנא כו' אבל בן בנו של גזלן יש לו חזקה אי אתי בטענה דאבוה דטעין מאבי ירשתי ואבי לא היה גזלן וכי האי גוונא טוענין ליורש דאילו היה אביו קייים הוה טעין מינך זבנתה ולא הוה אתי בטענתא דאבוה אף אנו נטעון בשביל היורש וריש דקתני אומן אין לו חזקה בדליכא עדי הודאה דלגדלין קתני: **אי לאו דאודי ליה.** נגזל לגזלן: **הוה ממטי ליה לדידיה ולחמריה לשחוור.** היה מוסר אותו ואת חמורו לפקיד כדמתרגמינן (במדבר טז) [לא חמור אחד מהם נשאתי] לא חמרא דחד מנהון שחרית דסתם גזלן גברא אלמא הוא: **פעמים שאפילו בן גזלן יש לו חזקה.** ואע"ג דלא אתי בטענה דנפשיה היכי דמי כגון דקא אתי בטענתא דאבוה שטוען מאבי אבי אבי יורש ואיהו לא היה גזלן ומיגו דמלי אמר זבנתה מינך כי אמר נמי זקני הוריסה לאבי ואבי הוריסני נאמן דחזקה שיש עמה טענה מעלייתא היא: ל"א כתוב בספרים **פעמים שבן בנו של גזלן נמי אין לו חזקה וכגון דאתי בטענתא דאבוה דאבוה.** שאבי אביו גזלן היה. ושניהם אמת אבל הראשון נראה שאמר רבא ולא האחרון: **היכי דמי גזלן.** אותו שאין לו חזקה: **על שדה זו.** ובהוא שדה הוא דאין לו חזקה אבל בשאר שדות יש לו חזקה: **כגון של בית פלוני שהורגין נפשות.** אנשי רשעים היו שהיה מכיר בהן רב חסדא שהורגין[ב] נפשות על עסקי ממון אין להן חזקה בשום קרקע בעולם שכל אדם ירא למחות בהן. וקי"ל כתרוייהו: **ירד מאומנותו.** ושוב מחזיק בה יש לו חזקה: **בן שחלק.** הפליג מאביו ואין סמוך עוד על שולחנו כגון שנשא אשה ואין משתדל עוד בנכסי אביו. הרי הן ככל אדם (לעיל דף מב.) לא לאיש חזקה בנכסי אשתו ולא לאשה בנכסי הבן ולא הבן כו' הנך כיון שהופלגו זה מזה יש להן חזקה זה על זה: **סלקא דעתך אמינא אחולי אחיל.** האב גבי דבן פירות שאכל בשלא שניס ולפיכך לא ערער ולא תיהוי חזקה קמ"ל דלא מחיל: **אלא אשה שנתגרשה פשיטא.** דמחזקת בנכסי בעלה וכן בעלה מחזיק בנכסיה שהרי שונאין זה את זה והיה להן למחות:

מגורשת

קבלן אמרי לה מעיד ואמרי לה אינו מעיד אמרי לה מעיד כערב דמי ואמרי לה אינו מעיד דניחא ליה דלהוו בידיה תרוייהו דכי אתי בע"ח מאי דבעי שקיל אמר רבי יוחנן אומן אין לו חזקה [ב]בן אומן יש לו חזקה ארים אין לו חזקה [ג]בן ארים יש לו חזקה גזלן [ד]ובן גזלן אין להן חזקה [ה]בן בנו של גזלן יש לו חזקה היכי דמי אי (ו) אתו בטענתא דאבוהון [ז]אפילו הנך נמי לא אי דלא אתו בטענתא דאבוהון אפילו בן גזלן נמי לא צריכא [ח]דקא אמרי עדים בפנינו הודה לו הנך איכא למימר קושטא קא אמרי האי אע"ג דאודי נמי לא מהימן כדרב כהנא דאמר רב כהנא אי לאו דאודי ליה הוה ממטי ליה (ט) ולחמריה לשחוור אמר רבא [ט]פעמים שאפילו בן בנו של גזלן נמי אין לו חזקה היכי דמי כגון דקא אתי בטענתא דאבא דאבוה היכי דמי גזלן אמר רבי יוחנן [י]כגון שהוחזק על שדה זו בגזלנותא ורב חסדא אמר [יא]כגון דבית פלוני שהורגין נפשות על עסקי ממון: תנו רבנן [יב]אומן אין לו חזקה ירד מאומנותו יש לו חזקה ארים אין לו חזקה [יג]ירד מאריסותו יש לו חזקה [יד]בן שחלק ואשה שנתגרשה הרי הן כשאר כל אדם בשלמא בן שחלק איצטריך סלקא דעתך אמינא (טו) אחולי אחיל גביה קמ"ל דלא אלא אשה שנתגרשה פשיטא [טז]לא צריכא

במגורשת

ולחמריה לשחוור לגבל לא גרסינן כגון דקאמרי עדים דהא אי איכא עדים דאודי ליה דמייניה זבנה מ"כ אומן ואריס גופייהו יהו נאמנים[ג] ועוד כיון דאיכא עדים בן אריס בן אומן למה צריכים להחזיק בלא חזקה נמי מוקמינן לה בידייהו כיון דאיכא סהדי. ר"ת: **פעמים** שבן בן גזלן אין לו חזקה כגון דקאתי בטענתא דאבא דאבוה. תימה לר"י דאמאי אין לו חזקה הא טוענין ליורש והוה ליה למימר דלמא אי הוה קייים דהיינו בן גזלן הוה טוען אגא הדר זבינתה מינך וגרלה לר"י דגרס פעמים שבן גזלן יש לו חזקה כגון דקאתי בטענתא דאבא דהוה הוא אבוי מתוך פחד הורה לו לגזלן כדרב כהנא כו' אבל בן בנו של גזלן יש לו חזקה אי אתי בטענה דאבוה דטעין מאבי ירשתי ואבי לא היה גזלן וכי האי גוונא טוענין ליורש דאילו היה אביו קייים הוה טעין מינך זבנתה ולא הוה אתי בטענתא דאבוה אף אנו נטעון בשביל היורש וריש דקתני אומן אין לו חזקה בדליכא עדי הודאה דלגדלין קתני: **אי לאו דאודי ליה.** נגזל לגזלן: **הוה ממטי ליה לדידיה ולחמריה לשחוור.** היה מוסר אותו ואת חמורו לפקיד כדמתרגמינן (במדבר טז) [לא חמור אחד מהם נשאתי] לא חמרא דחד מנהון שחרית דסתם גזלן גברא אלמא הוא: **פעמים שאפילו בן גזלן יש לו חזקה.** ואע"ג דלא אתי בטענה דנפשיה היכי דמי כגון דקא אתי בטענתא דאבוה דאבוה שטוען מאבי אבי אבי יורש ואיהו לא היה גזלן ומיגו דמלי אמר זבנתה מינך כי אמר נמי זקני הוריסה לאבי ואבי הוריסני נאמן דחזקה שיש עמה טענה מעלייתא היא: ל"א כתוב בספרים **פעמים שבן בנו של גזלן נמי אין לו חזקה וכגון דאתי בטענתא דאבוה דאבוה.** שאבי אביו גזלן היה. ושניהם אמת אבל הראשון נראה שאמר רבא ולא האחרון: **היכי דמי גזלן.** אותו שאין לו חזקה: **על שדה זו.** ובהוא שדה הוא דאין לו חזקה אבל בשאר שדות יש לו חזקה: **כגון של בית פלוני שהורגין נפשות.** אנשי רשעים היו שהיה מכיר בהן רב חסדא שהורגין[ב] נפשות על עסקי ממון אין להן חזקה בשום קרקע בעולם שכל אדם ירא למחות בהן. וקי"ל כתרוייהו: **ירד מאומנותו.** ושוב מחזיק בה יש לו חזקה: **בן שחלק.** הפליג מאביו ואין סמוך עוד על שולחנו כגון שנשא אשה ואין משתדל עוד בנכסי אביו. הרי הן ככל אדם (לעיל דף מב.) לא לאיש חזקה בנכסי אשתו ולא לאשה בנכסי הבן ולא הבן כו' הנך כיון שהופלגו זה מזה יש להן חזקה זה על זה: **סלקא דעתך אמינא אחולי אחיל.** האב גבי דבן פירות שאכל בשלא שניס ולפיכך לא ערער ולא תיהוי חזקה קמ"ל דלא מחיל: **אלא אשה שנתגרשה פשיטא.** דמחזקת בנכסי בעלה וכן בעלה מחזיק בנכסיה שהרי שונאין זה את זה והיה להן למחות:

מגורשת

מסורת הש"ס

א) [לקמן נב.], ב) כס"ת: וכיון שהוגרגין,

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי דאתו בטענתא וכו' אי דלא אתו בטענתא דאבוהון אלא בטענתא דנפשייהו אפי' בן גזלן נמי. נ"ב ע"ל דף נב בתוס' ד"ה מודה לי: (ב) שם ממטי ליה לדידיה ולחמריה: (ג) שם סלקא דעתך אמינא אב לבן אמולי: (ד) רשב"ם ד"ה אי דאתו וכו' דמלי אמר אנא זבנית: (ה) תוס' ד"ה פעמים וכו' דאם אתא דהכל זבנה מיניה הוה אמר: (ו) ד"ה ירד וכו' כי אמר בפני הודה:

מוסף תוספות

א. עיין תוס' רי"ד מה דאמרה על פירוש זה. ב. כגון שהחזיק בן אריס שלש שנים בשדה זו. רבינו יונה. ג. ואע"פ שכתב ר"ש ז"ל דכי קאמר אומן אין לו חזקה לצדדין קתני, לא מחוור. כ"ן. ד. עיין רשב"ם. ה. כיון שאבי אביו דר בה חד יומא טענינן לו אע"פ שבאה ליד זה מיד הגזלן אביו שלא היתה לו חזקה. רבינו יונה. וי"ל דאפי' הוחזק אביו בגזלנות על שדה זו, שהוציא למערער מתוכה באונס, אפשר היה שירשה מאביו וחשף ודידיה חטף. ריטב"א.

עין משפט נר מצוה

קסו א מיי' פט"ו מהל' עדות הל' ו ע"י כ"מ סמג לאוין קט טוש"ע מ"מ סי' לז סעיף יג בהגי"ה:
קסח ב ג ד ה ו ז ח מיי' פי"ד מהל' טוען הל' ג ד סמג עשין לה טוש"ע מ"מ סי' קנ:
קסט ט י מיי' פי"ג שם הל' יא סמג שם טוש"ע מ"מ סי' קמט סעיף יג:
קע כ מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף כח:
קעא ל מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף כז:
קעב מ מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ד:
קעג נ מיי' שם טוש"ע שם סעיף י ועיין בטוש"ע אה"ע סי' פז:

רבינו גרשום

קבלן מאי. דדיניה דקבלן שאמר למלוה הלוהו ואני קבלן יכול המלוה לפרוע מן הקבלן ועכשיו כל שדותיו של לוה משועבדים לקבלן עד שיפרע חובו: אמרי לה מעיד. דלוה והוא שיש ללוה שדה אחרת כשיעור החוב חוץ מה שערוררין עליה דהשתא לאו נוגע הוא: ואמרי לה דאפ"ה אין מעיד. דניחא ליה לקבלן דלוקמי מן הני קרקע תרוייהו ביראא דלוה שיהא לו יותר ממה לפרוע: בן אומן. ובן אריס הרי הן כאחר ויש להן חזקה: אי דקאתי הני בנים בטענה דאבוהון. דאמרי אבינו הורישה לנו. מאי איריא בן גזלן דאין לו חזקה אפי' הנך בן אומן ובן אריס נמי לא ליהוי חזקה. ואי דאתי בטענה דנפשייהו דאמרי זבנינה אפי' בן מגזלן נמי ליהוי ליה חזקה: בפנינו הודה לו. המוכר לבן אומן ולבן אריס ולבן גזלן דזבניה ניהלייהו לאבוהון מש"ה איכא למימר בבן אומן ובן אריס כי אתו בטענה דאבוהון דקושטא קאמרי דהמוכר (בב"י הנעתק הוא בכאן מקום פנוי כמו חצי שורה ואולי חסר כאן איזה תיבות) [זבן] ניהלייהו. והאי בן גזלן אע"ג דאיכא עדים שהודה המוכר לגזלן שמכרה לו לא הויא חזקה דמחמת ביעתותא דאי לא מודי ליה הוי מלשין עליה. וממטי ליה ולחמריה לשחוור. שילך עם חמורו באנגרא לשליחו' עבדות השלטון כדמתרגמינן לא חמור א' [מהם] נשאתי לא חמרא דחד מנהון שחרית. וכמו נוח לתשחורת. ולא גמר והקנה לו. אבל בן בנו של גזלן אי אתי בטענה דאבוה יש לו חזקה דאביו לאו גזלן הוה: ירד מאומנותו. ושוב מחזיק בה יש לו חזקה: בן שחלק. שנתן לו אביו חלקו בחייו והוא מחזיק בשדה אחת יותר על חלקו שנתן לו אביו ג' שנים וכן אשה שנתגרשה והחזיקה שוב בשדה בעלה ג' שנים: הרי הן ככל אדם. ויש להן חזקה: סד"א אחולי אחיל ליה. ו) היה הפירות דלא מערער ולא תהוי חזקה:

ו) אולי ל"ל הפירות שאכל הכן ולא מערער וכו'.